

Mishnah Bava Kama, chapter 2

משנה בבא קמא פרק ב

(1) With reference to what [kind of damage] is [the] *regel* — **foot** [of an ox], a *mu'ad* (see Mishnah 4 of last week Wednesday)? [It is *mu'ad*] to break [things] in the course of walking. An animal is *mu'ad* to walk in its **usual** way and to break [things]. But if it was kicking [**not** a **usual** occurrence] or pebbles were flying from under its feet [referred to as *tzrorot*, in private property, even though this is a usual occurrence it still only pays half-damages; this is an Oral tradition transmitted from Sinai] and utensils were [consequently] broken, [only] half-damages are paid. If it trod upon a utensil and broke it, and a fragment [of it] fell upon another utensil which was also broken: for the first utensil, full damages must be paid [since it is a **usual** occurrence it is subject to the law of *regel* — **foot**], but for the second, [only] half-damages will be paid [since it was broken not by the actual body of the animal, but by it acting upon another object, it falls under the law of *tzrorot*]. Poultry are *mu'ad* to walk in their usual way and to break [things]. If something became attached to their feet [and as they walked they hit something and broke it], or where they hop about [and some earth or stone jumped up] and broke utensils, [only] half-damages will be paid [for the same above-mentioned reason: this falls under the law of *tzrorot*].

(2) With reference to what is [the] *shein* — **tooth** [of an ox] a *mu'ad*? [It is *mu'ad*]

רבנו עובדיה מברטנורא

א כיצד הרגל מועדת. כלומר, באיזה דבר הרגל מועדת. ומשני, לשבר בדרך הילוכה בכך היא מועדת שמשברת כלים דרך הילוכה: **הבהמה מועדת.** רישא תנא אבות, רגל ממש, שדרסה ברגליה. וסיפא תנא תולדות, שבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הילוכה: **היתה מבעטת.** שינוי הוא זה, ותולדה דקרק, הלכך חצי נזק ותו לא: **או שהיו צרורות מנתזין.** אע"ג דלאו שינוי הוא אלא אורחיה הוא, אע"פ כן חצי נזק ותו לא, דהלכתא גמירא לה. ובפרשות הניזק קאמר, דברה"ר פטור, דצרורות תולדה דרגל נינהו לפטורם ברה"ר: **ונפל על כלי.** אחר, ראשון נזקי רגל הן ומשלמת נזק שלם. והאחרון על ידי צרורות נשבר, הלכך חצי נזק: **דליל קשור ברגלו.** כל דבר הנקשר ברגל התרנגולת קרוי דליל. ואית דגרסי דלי: **מהדס.** מרקד. ואית דמפרשי, חופר ברגליו בארץ, כדרך התרנגולים: **משלם חצי נזק.** דדליל היינו צרורות, דבאותו

א כיצד הרגל מועדת. לשבר בדרך הילוכה. הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר. היתה מבעטת, או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים, משלם חצי נזק. דרסה על כלי ושברתו, ונפל על כלי ושברו, על הראשון משלם נזק שלם, ועל האחרון משלם חצי נזק. התרנגולים מועדין להלך בדרךן ולשבר. היה דליל (נ"א דלי) קשור ברגליו, או שהיה מהדס ומשבר את הכלים, משלם חצי נזק: **ב כיצד השן**

to consume whatever is fit for it [as food]. An animal is *mu'ad* to consume both fruits and vegetables. But if it consumed clothes or utensils, [being **unusual**, it] pays only half-damages [an unusual act comes under the category of *keren* — **horn of an ox**]. This ruling [referring to “an animal is *mu'ad* to consume both fruits and vegetables”] applies only to damage done on the plaintiff's premises, but if

it is consumed on public ground he is exempt. Where, however, the animal has derived some benefit [from the damage caused by it], payment will [in any case] be made to the extent of the benefit [only. E.g., if an animal ate a pound of expensive fine fruit, the owner will only have to pay the lesser value of a pound of animal feed]. When will payment be made to the extent of the benefit? If it consumed [food that was piled] on the **street**, payment to the extent of the benefit will be made; [but if it consumed food that was piled] on the side streets [an area not frequented by animals and therefore, not considered a public thoroughfare for animals], the payment will be for the actual damage caused by the animal. [So too, if it consumed] at the entrance [outside] of a shop, payment to the extent of the benefit will be made, [but if it stretched out its head and consumed] inside the shop, the payment will be for the actual damage caused by the animal.

(3) If a dog or a goat jumps down from the top of a roof and breaks utensils [on the plaintiff's ground] the compensation must be in full, for any of them is

רבנו עובדיה מברטנורא

דליל אדיינהו לצרורות על הכלים. וידידוס נמי כגון שהתיו ואתון צרורות שברו הכלים: **ב כיצד השן מועדת**. באיזה דבר היא מועדת. ומשני, לאכול את הראוי לה: **משלם חצי נזק**. דמשונה הוא: **בר"א וכו'**. אאכלה פירות או ירקות קאי, דברה"ר פטור דבעינן וביער בשדה אחר. אבל אכלה כסות וכלים אפילו ברה"ר חייב חצי נזק, דעבדי אנשי דמנחי כסות וכלים ברה"ר לפי שעה, והוי קרן ברה"ר חייב: **משלם מה שנהנית**. לאו תשלומין מעלייתא, אלא אם אכלה דבר שדמיו יקרים רואים אותו כאילו הן שעורים ואינו משלם אלא דמי שעורים בזול, שהוא שליש פחות ממה שהם נמכרים בשוק. ואם אכלה דבר שדמיו פחותים מן השעורים, משלם דמי אותו דבר שאכלה בזול. ואם אכלה דבר שהזיק לה, כגון שאכלה חטים, הואיל ולא נהנית פטור: **מצדי הרחבה משלם מה שהזיקה**. אם הלכה ועמדה בצדי הרחבה במקום שאין דרך שוורים ללכת שם, לאו ברה"ר דמי,

מועדת. לְאָכַל אֶת הָרְאוּי לָהּ. הַבְּהֵמָה מוּעֵדֶת לְאָכַל פְּרוֹת וְיִרְקוֹת. אֲכָלָה כְּסוּת אוֹ כְּלִים, מְשַׁלֵּם חֲצֵי נֹזֵק. בַּמָּזֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים. בְּרִשּׁוֹת הַנֹּזֵק, אֲכָל בְּרִשּׁוֹת הָרְבִים, פְּטוֹר. אִם נִהְיִית, [מְשַׁלֵּם] מֵה שֶׁנִּהְיִית. כִּי־צַד [מְשַׁלֵּם] מֵה שֶׁנִּהְיִית. אֲכָלָה מִתּוֹךְ הַרְחֵבָה, מְשַׁלֵּם מֵה שֶׁנִּהְיִית. מִצְדֵי הַרְחֵבָה, מְשַׁלֵּם מֵה שֶׁהִזְיקָה. מִפְּתַח הַחֲנוּת, מְשַׁלֵּם מֵה שֶׁנִּהְיִית. מִתּוֹךְ הַחֲנוּת, מְשַׁלֵּם מֵה שֶׁהִזְיקָה: **ג הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקָּצְצוּ מֵרֹאשׁ הַגֶּג וְשִׁבְרוּ אֶת הַכְּלִים, מְשַׁלֵּם**

considered *mu'ad* [regarding that damage; since it is **usual** and falls under the law of *regel* — **foot**]. If, [however,] a dog takes hold of a cake [with live coals sticking to it] and goes [with it] to a haystack, consumes the cake and sets the haystack on fire, [the owner of the dog] pays full compensation for the cake [since it is **usual** for a dog to eat it and therefore, falls under the law of *shein* — **tooth**], whereas for the haystack [which falls under the law of *tzrorot*, he] pays [only] half-damages.

(4) What is *tam*, and what is *mu'ad*? — [cattle become] *mu'ad* after witnesses

testified [regarding acts of goring committed by his cattle] three days, and [in order to return to the status of] *tam* [the cattle] must refrain from goring for three days; the opinion of Rabbi Yehudah. Rabbi Meir, however, says, [Cattle become] *mu'ad* after witnesses testified [regarding acts of goring committed by his cattle] three times [even on the same day], and [return to the status of] *tam* when children [play and] touch them and no goring results.

(5) What is meant by “ox doing damage on the plaintiff's premises”? In the case of goring, pushing, biting, lying down, or kicking, [all of these fall under the category of *keren* — **horn**] if in the public domain the payment [while possessing the status of *tam*] is half-damages, but if on the plaintiff's premises: Rabbi Tarfon says Payment in full, while the Sages say Only half-damages. Thereupon Rabbi Tarfon said to them: Seeing that, while the law was lenient for **tooth** and **foot** in the case of the public domain, allowing total exemption [from payment], it was nevertheless strict with them regarding [damage done on] the plaintiff's premises,

רבנו עובדיה מברטנורא

ומשלמת מה שהזיקה: **ג** מפני שהן מועדין. לקפוץ. וברשות הניזק קאמר, דתולדה דרגל היא: חררה. עוגה שנאפית על גבי גחלים: על החררה משלם נזק שלם. דהוי שן ברשות הניזק: ועל הגדיש משלם חצי נזק. דהוי כמו צרורות דהלכתא גמירי לה שמשלם חצי נזק: ד משיחזור בו שלשה ימים. שרואה שוורים ואינו נוגח, חוזר לתמותו: שלש פעמים. ואפילו ביום אחד. ואין הלכה כרבי [מאיר]. דלא הוי מועד עד שיעידו בו שלשה ימים: ממשמשיין בו. מושכים אותו ומשחקים בו ואינו נוגח. ובהא הלכה [כר"מ] שאין שור מועד חוזר לתמותו עד שיהו תינוקות משחקים

where it imposed payment in full. In the case of *keren* — **horn**, where the law was strict regarding [damage done in] the public domain, imposing at least the payment of half-damages, does it not stand to reason that we should make it equally strict [as **tooth** and **foot**] with reference to the plaintiff's premises, to require compensation in full? Their answer was, It is quite sufficient that the law in respect of the thing inferred [i.e.,

horn doing damage on the plaintiff's premises] should be equivalent to that from which it is derived [i.e., horn doing damage on public ground]: Just as for damage done in the public domain the compensation [in the case of horn] is half, so too, for damage done on the plaintiff's premises, the compensation should not be more than half. Rabbi Tarfon, however, rejoined, But neither do I infer horn [doing damage on the plaintiff's premises] from horn [doing damage in the public domain]; I infer horn from foot: Since in the case of the public domain the law, though lenient with reference to tooth and foot [in that it does not pay for damages], is nevertheless strict regarding horn [that it does pay for damages, albeit half-damages]; in the case of the plaintiff's premises, where the law is strict with reference to tooth and foot [that it pays full-damages], does it not stand to reason that we should apply that same strictness to horn? They, however, still argued: It is quite sufficient if the law, in respect of the thing inferred, is

רבנו עובדיה מברטנורא

בו: ה' נגח נגף וכו', כולן תולדות קרן הן: דיו לבא מן הדין להיות כנדון. קרן ברשות הניזק שאתה מביא מדין קרן ברה"ר. דקאמרת קרן שהחמיר עליה ברה"ר אינו דין שנחמיר עליה ברשות הניזק. דיו להיות כנדון, כקרן ברה"ר, ולא יהיה חייב ברשות הניזק אלא חצי נזק כמו שהוא חייב ברה"ר: **אני לא אדון קרן מקרן**. כדאמרן לעיל, אלא קרן מרגל. מקום שהחמיר עליו בשן ורגל אינו דין שנחמיר בקרן: **דיו לבא מן הדין**. דסוף סוף אי לאו קרן ברשות הרבים לא משכחת צד קל וחומר. ורבי טרפון אע"ג דבעלמא אית ליה דיו, דמדאורייתא הוא, דכתיב (במדבר יג) הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י"ד יום, אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון, הלכך תסגר שבעת ימים ותו לא. מ"מ הכא לית ליה דיו, דסבירא ליה לר' טרפון דכי אמרינן דיו היבא דלא מפרין קל וחומר, כגון התם דשבעת ימים דשכינה לא כתיבי, אתא קל וחומר אייתי ארביסר, אתא דיו אפיק שבעה, ואוקי שבעה, אשתבח דאהני קל וחומר להני שבעה דאוקימנא ולא אפריך לגמרי. אבל הכא חצי

equivalent to that from which it is derived: Just as for damage done in the public domain the compensation [in the case of horn] is half, so too, for damage done on the plaintiff's premises, the compensation cannot be

more than half.

(6) Man is always *mu'ad*, whether [he acts] inadvertently or willfully, whether awake or asleep. If he blinded his fellow's eye or broke his articles, compensation [for damages] must be made in full [however, regarding the other four charges of **בשת**, **רפוי**, **שבת**, **צער**, and **בשת** (see 8:1), compensation is not paid when committed accidentally].

רבנו עובדיה מברטנורא

נזק כתיב בין ברה"ר בין בחצר הניזק, ואתא קל וחומר ואייתי חצי נזק אחרינא ונעשה נזק שלם, אי דרשת דיו ותוקמיה אחצי נזק כדמעיקרא, אפריך ליה קל וחומר ולא אהני ולא מידי. ורבנן סברי דאפילו היכא דמפריך קל וחומר אמרינן דיו. והלכה כחכמים: **ו בין ער בין ישן**. אם היה ישן ובא אחר וישן בצדו, והזיק שני לראשון, חייב. ואם הזיק ראשון לשני, פטור ואם שכבו יחד, כל אחד מהם שהזיק את חברו חייב. לפי ששניהם מועדים זה לזה: **סימא את עין חברו**. אפילו בשוגג חייב בנזק. אבל לא בארבעה דברים דלא מחייב בארבעה דברים אלא מזיד, או קרוב למזיד:

להיות פגדון. מה ברשות הרבים חצי נזק, אף ברשות הנזק חצי נזק: **ו אדם מועד לעולם, בין שוגג, בין מזיד, בין ער, בין ישן. סמא את עין חברו ושביר את הכלים, משלם נזק שלם:**